Suomen luonnonsuojeluliitto

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaostolle

Helsingissä, 25.10.2019

Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Teema: Pl 32 – Hiilineutraalitalous ja toimenpiteet ilmastotavoitteiden edistämiseksi

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää eduskunnan työ- ja elinkeinojaostoa lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2020.

Suomen luonnonsuojeluliiton päähuomiot:

- Suomen ilmastotavoitteiden ja jo sovittujen toimien välillä on Suomen ilmastopaneelin mukaan 19 miljoonan hiilidioksiditonnin kuilu. Valtion budjetti on välttämätön työkalu tämän kuilun umpeen kuromisessa.
- Puhtaan liikenteen investointeja lisätään valtion talousarviossa, mutta mittakaava ei ole vielä riittävä suhteessa päästövähennystavoitteisiin.
- Ympäristölle haitallisiin tukiin tulee puuttua välittömästi. Parafiinisen dieselöljyn tukileikkauksen tulee astua voimaan jo vuonna 2020. Lisäksi tulee luopua teollisuudelle maksettavasta päästökauppakompensaatiosta, turpeen verotukea on leikattava ja energiaveron palautuksista teollisuudelle ja maataloudelle on luovuttava.
- Metsäbiomassalle tarvitaan kestävyyskriteerit, eikä uusiutuvan energian tuotantotukea tule maksaa kantojen, lahopuun tai jalostettavaksi kelpaavan puun polttamiseen.
- Energiaremonttien tukien paluu on tervetullut. Tuet tulee kohdistaa taloyhtiöiden lisäksi yrityksille ja kotitalouksille.
- Suomen tulee kantaa vastuu ympäristöstä myös kansainvälisessä yhteistyössä. Kansainvälinen ilmastorahoitus tulee nostaa 200 miljoonaan euroon vuodessa ja luonnon monimuotoisuuden suojelemisen rahoitukseen tulee panostaa osana kehitysyhteistyötä.

Energiaremonttien tuet (momentti 35.20.01)

Vuonna 2011 kotitaloudet ja taloyhtiöt saivat energiaremonttien tukia ja tukia lämmitysratkaisujen uusimiseen yhteensä 42,5 miljoonan euron edestä.

Sipilän hallitus lakkautti energiaremonttiavustukset vuonna 2017, ja sitä ennen niihin osoitetut määrärahat olivat laskeneet jo vuosia. On kannatettavaa, että energiaremontteihin varattiin 20

miljoonaa euroa vuodelle 2020, sillä näin vauhditetaan rakennusten energiatehokkuusinvestointeja ja energian säästöä. Tuet tulee kohdistaa taloyhtiöiden lisäksi yrityksille ja kotitalouksille.

Ilmastopaneelin vahvistaminen (momentti 35.10.22)

Suomen ilmastopaneeli on parantanut Suomen ilmastopoliittisen tietämyksen ja keskustelun tasoa. Onkin tärkeää huolehtia paneelin riittävästä resurssoinnista. Lisäksi Luonnonsuojeluliitto korostaa, että vastaisuudessa paneelin riippumatonta luonnetta poliittisesta päätöksenteosta tulee vahvistaa.

Ilmastoinvestointeja liikenteeseen

Valtion talousarvioesityksessä on useita lisäyksiä puhtaan liikenteen edistämiseen, mutta mittakaava ei ole vielä riittävällä tasolla.

Budjetissa hyvää on liikennepolttoaineiden verotuksen asteittainen kiristyminen (momentti 11.08.07), tosin kyseessä on lähinnä indeksikorotus. Suomessa ei ole onnistuttu vähentämään liikenteen hiilidioksidipäästöjä, joten verotuksen kiristymisen rinnalle tarvitaan runsaasti lisäisiä toimenpiteitä.

Hyvää on myös kävelyyn ja pyöräilyyn osoitettava lisärahoitus (momentti 31.10.31). 21 miljoonan sijaan kevyen liikenteen edistämiseen (mm. kuntien ja valtion kävely- ja pyöräilyinfrastruktuuri) tulisi kuitenkin osoittaa 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla 5 miljoonan euron lisäys sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistämiseen (momentti 32.60.47) on tärkeä liikenteen käyttövoimien muutoksessa. Suomen tulisi luopua uusien fossiilipolttoainekäyttöisten autojen myynnistä vuoteen 2030 mennessä, mikä edellyttää näitä investointeja esim. julkisiin pikalatausjärjestelmiin ja biokaasua tarjoavien tankkausasemien rakentamiseen.

Lisäys ympäristöministeriön hallinnonalan avustuksiin asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (momentti 35.20.52) on tervetullut. Määrärahalla vauhditetaan liikenteen sähköistymistä, sillä taloyhtiöiden erilaiset käytännöt ja latauspisteiden puute on pullonkaula liikenteen käyttövoimien murroksessa. Avustusta korotetaan 4 miljoonalla eurolla vuoteen 2019 nähden. Avustuksen lisäksi tarvitaan velvoittavaa lainsäädäntöä, jolla helpotetaan latausinfrastruktuurin rakentamista.

Vuonna 2018 Suomesta tehtiin lähes 25 miljoonaa lentomatkaa. Lentoliikenne kasvaa Suomessa noin 9 % vuodessa. Lentoliikenne on merkittävästä päästövaikutuksesta huolimatta vapautettu polttoaineverosta ja kotimaan lentoja lukuun ottamatta arvonlisäveroista. Lentämisen päästöjen hillitsemiseksi on asetettava päästöpohjainen lentovero. Verotuotot tulisi ohjata kotimaisen vähäpäästöisen liikenteen, kuten raideliikenteen, edistämiseen. Samalla tulee edistää kansainvälisesti lentopolttoaineiden verotusta, mukaan lukien verotusmahdollisuus EU:ssa.

Haitalliset tuet

Ympäristölle haitallisten tukien määrä on valtion talousarvion perusteella noin 3,6 miljardia euroa

vuonna 2020. Tukien karsinta kannattaa aloittaa ilmastolle haitallisista ja kilpailua vääristävistä tuista, kuten turpeen alennetusta verotuksesta, teollisuuden ja maatalouden energiaveronpalautuksista ja teollisuudelle maksettavasta päästökauppakompensaatiosta. Euroopan komission kommenteissa Suomen kansalliseen energia- ja ilmastosuunnitelmaan (NECP) suositellaan kaikista fossiilisten polttoaineiden tuista luopumista ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Turpeen verotukeen (momentti 11.08.07) pitää puuttua jo nyt eikä lykätä sitä energiaverotuksen kokonaisuudistukseen ensi vuodelle.

Turpeen käytön edistäminen on ilmaston, luonnon ja vesistöjen kannalta haitallista. Vuonna 2017 turpeen energiakäytön päästöt olivat 7,5 Mt CO2 eli 13,5 % Suomen päästöistä. Suomen ilmastopaneeli on arvioinut, että Suomen ilmastotavoitteiden ja jo sovittujen toimien välillä on yli 19 miljoonan tonnin kuilu. Turpeen käytöstä luopumalla tätä kuilua voidaan kuroa umpeen huomattavasti.

Turpeen verotus on alhaisempaa kuin vastaavien fossiilisten polttoaineiden. Turpeen verotuki on kasvanut kuluneella vuosikymmenellä huomattavasti. Vuonna 2020 turpeen verotuen arvioidaan paisuvan 196 miljoonaan euroon.

Yritystukien vähentämistyöryhmän raportin mukaan esimerkiksi turpeen veron korottaminen 6 eurolla megawattitunnilta leikkaisi turpeen verotukea noin 50 miljoonaa euroa. Korotus voitaisiin tehdä vaiheittain kolmen vuoden aikana. Vuonna 2020 turpeen vero pitäisikin nostaa vähintään 5 euroon megawattitunnilta.

Myös muita haitallisia tukia on karsittava ripeästi. Sähköintensiiviselle teollisuudelle maksettava **päästökauppakompensaatio** on paisumassa 75 miljoonaan euroon, mikä heikentää päästökaupan ohjaavuutta ja energiansäästötoimien toteuttamista. Valtiosihteerien yritystukityöryhmä päätti leikata **parafiinisen dieselöljyn** tukea vaiheittain. Muutoksen on alettava jo 2020 eikä vasta 2021.

Uusiutuvalle energialle on myönnetty tuotantotuki (momentti 32.60.44), jonka kohdentamisessa tulisi varmistaa että tukea ei makseta kantojen, lahopuun tai jalostettavaksi kelpaavan puun polttamiseen. Esimerkiksi Euroopan tiedeakatemioiden (EASAC) mukaan metsäbiomassan energiakäyttö ei ole hiilineutraalia. Suomen tulee asettaa metsähakkeelle ja puupolttoaineille merkitykselliset **kestävyyskriteerit**, joilla varmistetaan, että metsäbioenergian käyttö ei aiheuta haitallisia vaikutuksia ilmastolle, luonnon monimuotoisuudelle tai vesistöille.

Kansainvälinen ilmastorahoitus ja luonnonsuojelu

Kehitysyhteistyön määrärahoja (momentti 24.30.66) ollaan korottamassa. Suunta on oikea. Kuitenkin jäädään huomattavasti jälkeen Suomen sitoumuksesta nostaa kehitysyhteistyön määrärahat 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

Vuonna 2017 Suomen varsinainen ilmastorahoitus oli vain 51 miljoonaa euroa. Tästä 24 % ohjautui sopeutumiseen ja loput hillintään. Tämä on kaukana oikeudenmukaisesta tasosta tai tasapainosta hillinnän ja sopeutumisen välillä. Onneksi valtion budjetissa ollaan osoittamassa lisärahoitusta kehitysyhteistyöhön ja satsaamassa ilmastotoimiin, joskin lopulliset vaikutukset nähdään vasta myöhemmin.

Kansainvälisen ilmastorahoituksen tulisi kuitenkin olla lisäistä suhteessa kehitysyhteistyövaroihin, eikä kilpailla köyhyyden vähentämiseen suunnattavan rahoituksen kanssa. Suomen lahjamuotoinen ilmastorahoitus tulee nostaa oikeudenmukaiselle tasolle vähintään 200 miljoonaan euroon vuodessa. Päästöhuutokauppatulot on ohjattava kansainvälisiin ilmastotoimiin ja kehitysyhteistyöhön. Ilmastorahoitus tulee ohjata tasaisesti hillintään ja sopeutumiseen. Suomen hankkeiden pitää tukea paikallisia yhteisöjä, maaoikeuksia sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistamista ja muiden ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Luonnon monimuotoisuuden kato on yhtä vakava uhka maailman köyhimpien ihmisten hyvinvoinnille kuin ilmastokriisi. Kesällä nähdyt trooppisten sademetsien palot osoittavat, että lisätoimia tarvitaan luonnon suojelemiseksi varsinkin, kun omien kulutustottumuksiemme monimuotoisuusvaikutuksista yli 93 % on ulkoistettu. Luonnonsuojelu on keskeinen osa luonnon ilmastoratkaisuja, jotka turvaavat hiilivarastoja ja vahvistavat hiilinieluja. Kehitysyhteistyössä tulee ilmastorahoituksen lisäksi vahvistaa kansainvälisen luonnonsuojelun rahoitusta. Se on vain muutamia prosentteja kehitysyhteistyövaroista, ja viime vuosina sen määrä on laskenut.

Maankäyttösektorin ilmastotoimet

Maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmaan vuosille 2020–22 varatut lähes 50 miljoonan euron tulevaisuusinvestoinnit pitää suunnata vaikutusarvioiden pohjalta hiilivarastojen turvaamiseen ja hiilinielujen kasvattamiseen. Samalla on vahvistettava luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa. On tärkeää, että ennen maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman valmistumista joulukuussa 2021 tehtävät investoinnit perustuvat tutkittuun tietoon. Luonnonsuojeluliitto kannustaa hallitusta kohdistamaan lisää toimia erityisesti metsäkadon sekä turvemaiden päästöjen vähentämiseen.

Lisätietoja

suojeluasiantuntija Hanna Aho (energia ja ilmasto)
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
puh. 040 628 9495, s-posti hanna.aho@sll.fi

Lähteet

EASAC, 2017: https://easac.eu/publications/details/multi-functionality-and-sustainability-in-the-european-unions-forests/
Euroopan komissio, 2019: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/fi_rec_fi.pdf
Finavia, 2019: https://www.finavia.fi/sites/default/files/documents/Matkustajat%20lentoasemittain%201998-2018.pdf
Kehitysrahoitus ja kansainvälinen ilmastorahoitus tulevassa hallitusohjelmassa, Fingo, 2019: https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/taustamuistio-kehitys-ja-ilmastorahoitus-2019.pdf
Lentomatkustuksen päästöt, SYKE 2019: http://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/292417/SYKEra_2_2019.pdf?sequence=3&isAllowed=y
Sandström, 2018: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/255642
Suomen ilmastopaneeli, 2019: https://www.ilmastopaneeli.fi/tiedotteet/suomen-hiilineutraaliustavoite-vuodelle-2035-on-mahdollinen-mutta-toimia-on-nopeutettava-ilmastopaneeli-laski-suomelle-paastovahennyspolun/
Kestävä kehitys, Valtion talousarvioesitys, 2019: http://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2020&lang=fi&maindoc=/2020/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:3:67:
Yritystukien vähentämistyöryhmän raportti, TEM, 2019: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161835/TEM_55_19_Yritystukien%20v%C3%A4hent%C3%A4misty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf